

Presenting a Structural Model of the Effect of Early Maladaptive Schemas on Social Functioning with the Mediating Role of Sense of Coherence in Spousally Bereaved Individuals

Hossein Entezari ¹, Mehrnaz Azadyekta ², Mehrdad Sabet ³

1. M.A. Graduate in Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

E-mail: hosseinentezari68@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Psychology, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran.

E-mail: m.azadyekta@yahoo.com

3. Associate Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

E-mail: mehrdadsabet@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 2 September 2025

Received in revised form 3 October 2025

Accepted 13 November 2025

Published online 22 May 2026

Keywords:

Early maladaptive schemas; Sense of coherence; Social functioning; Spousally bereaved individuals.

ABSTRACT

Background: Spousal bereavement is one of the most severe life crises and can seriously impair individuals' social functioning. Evidence suggests that early maladaptive schemas are associated with reduced social adjustment in bereaved individuals, whereas sense of coherence, as a protective psychological resource, may buffer this relationship. Despite the importance of these variables, the structural relationships among early maladaptive schemas, sense of coherence, and social functioning in spousally bereaved individuals have been less frequently examined.

Aims: The present study aimed to investigate the mediating role of sense of coherence in the relationship between early maladaptive schemas and social functioning in men and women bereaved by the loss of a spouse.

Methods: This applied study employed a descriptive–correlational design. Structural equation modeling was used to examine the structural relationships among the study variables. The statistical population comprised all spousally bereaved men and women residing in Tehran, from whom a sample of 430 participants was selected using convenience sampling. Data were collected using the Young Early Maladaptive Schema Questionnaire (Young, 1999), the Sense of Coherence Scale (Antonovsky, 1998), and the Social Functioning Questionnaire (Clumet et al., 2014). After preliminary descriptive analyses in SPSS version 27, the conceptual model was tested using AMOS version 24 at a significance level of 0.05.

Results: The findings indicated that early maladaptive schemas were negatively associated with social functioning and sense of coherence, whereas sense of coherence was positively and significantly related to social functioning ($p < 0.05$). The results of structural equation modeling demonstrated that sense of coherence played a significant mediating role in the relationship between certain dimensions of early maladaptive schemas (disconnection/rejection, impaired autonomy, and impaired limits) and social functioning in spousally bereaved individuals ($p < 0.05$). In contrast, the mediating role of sense of coherence in the relationships between other-directedness and overvigilance/inhibition with social functioning was not statistically significant.

Conclusion: The findings suggest that strengthening sense of coherence can reduce the negative effects of early maladaptive schemas on social functioning. These results underscore the importance of designing psychological interventions aimed at identifying and modifying maladaptive schemas and enhancing sense of coherence, particularly among spousally bereaved individuals.

Citation: Entezari, H., Azadyekta, M., Sabet, M. (2026). Presenting a Structural Model of the Effect of Early Maladaptive Schemas on Social Functioning with the Mediating Role of Sense of Coherence in Spousally Bereaved Individuals. *Journal of Psychological Science*, 25(159), 1-20. [10.61186/jps.25.159.13](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.13)

Journal of Psychological Science, Vol. 25, No. 159, 2026.

© The Author(s). DOI: [10.61186/jps.25.159.13](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.13)

✉ **Corresponding Author:** Mehrnaz Azadyekta, Associate Professor, Department of Psychology, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran. E-mail: m.azadyekta@yahoo.com. Tel: (+98) 9121866400

Extended Abstract**Introduction**

Spousal bereavement is one of the most profound and stressful life events and can have extensive effects on individuals' psychological well-being and social functioning (Stein et al., 2020). The loss of a spouse is often accompanied by role disruption, changes in daily life structure, reduced social support, and increased feelings of loneliness, all of which seriously challenge psychosocial adjustment (Holwerda et al., 2022). Empirical evidence indicates that spousally bereaved individuals are at a higher risk of impaired social interactions, reduced social participation, and diminished quality of interpersonal relationships (Nikbakht et al., 2025; Widder et al., 2024).

However, individuals' responses to spousal loss are not uniform, and various psychological factors may moderate the severity and consequences of this experience (Lenzo & Quattropiani, 2023). Among these factors, early maladaptive schemas—defined as deep, pervasive, and enduring cognitive–emotional patterns formed in response to unmet core emotional needs—play a central role in shaping individuals' reactions to bereavement (Young, 1999; Costa et al., 2020). Research has shown that these schemas are associated with persistent negative emotions, difficulties in emotion regulation, and impairments in social relationships, and that they may lead to reduced social functioning through the disruption of social–cognitive processes and the activation of maladaptive interpersonal patterns (Thimm & Holland, 2017; Sağlam, 2025; Gosh & Halder, 2025).

In explaining the mediating mechanisms underlying these relationships, sense of coherence has been identified as a key psychological resource (Böhlen & O'Connor, 2022). Sense of coherence, a central construct in Antonovsky's salutogenic model (2002), reflects the extent to which individuals perceive life as comprehensible, manageable, and meaningful, and is associated with better psychosocial adjustment and more favorable social functioning in the face of stressful events such as bereavement (Lansimies et al., 2017; Lindahl et al., 2021; Sama & Sanjab, 2022). Evidence further suggests that stronger early

maladaptive schemas are associated with lower levels of sense of coherence (Kaya-Demir & Cirakoglu, 2022), and that this reduction may play a significant mediating role in transmitting the negative effects of maladaptive schemas on the social functioning of spousally bereaved individuals (Thimm & Chang, 2022). Despite these theoretical and empirical foundations, structural studies examining these relationships simultaneously, particularly within the Iranian cultural context, remain scarce—a gap the present study seeks to address.

Method

This study employed a descriptive–correlational design based on structural equation modeling. The statistical population consisted of spousally bereaved men and women residing in Tehran during 2023–2024, from whom a sample of 430 participants was selected using convenience sampling. Inclusion criteria were the death of a spouse within three months prior to data collection, residence in Tehran, a minimum age of 18 years, the ability to complete the questionnaires, and informed consent. Exclusion criteria included diagnosed severe psychiatric disorders, unstable use of psychotropic medications during the previous month, concurrent exposure to other major stressful life events, and incomplete questionnaires. The sample size was determined in accordance with recommendations for structural equation modeling, and data were collected both in person at public centers related to spousal bereavement and electronically through social media platforms.

Data were collected using the Young Early Maladaptive Schema Questionnaire, the Sense of Coherence Scale developed by Antonovsky, and the Social Functioning Scale by Lecomte et al., all of which have demonstrated acceptable psychometric properties in previous international and Iranian studies. In the present study, internal consistency reliability, assessed using Cronbach's alpha, was 0.78 for early maladaptive schemas, 0.83 for sense of coherence, and 0.81 for social functioning. Following preliminary descriptive analyses conducted with SPSS version 27, structural equation modeling was

performed using AMOS version 24 to examine direct and indirect relationships among the study variables at a significance level of 0.05.

Results

An examination of the participants' demographic characteristics indicated that among the 430 respondents, 53% were women and 47% were men. The largest proportion of participants held a high school diploma (42%), followed by bachelor's (33%), master's (20%), and doctoral degrees (5%), with the highest frequency observed in the 35–45 age range (44%). Descriptive analyses of the main study variables demonstrated that all variables were normally distributed, as skewness and kurtosis values fell within acceptable ranges. In addition, the statistical assumptions required for structural equation modeling—including adequate sample size, multivariate normality, and the absence of multicollinearity among predictor variables—were

satisfied, as confirmed by Mardia's coefficient and acceptable VIF and Tolerance values.

Pearson correlation analyses revealed a positive and significant association between sense of coherence and social functioning, whereas early maladaptive schemas were negatively and significantly related to both sense of coherence and social functioning. Based on these preliminary relationships, structural equation modeling was conducted with sense of coherence specified as a mediating variable. Path analysis results indicated that early maladaptive schemas exerted significant negative direct effects on both sense of coherence and social functioning, and together, early maladaptive schemas and sense of coherence accounted for 72% of the variance in social functioning. Model fit indices demonstrated excellent overall fit of the proposed model, with an RMSEA value of 0.03 and satisfactory values for NFI, CFI, IFI, TLI, and AGFI, indicating that the structural model was well supported by the data.

Table 1. Direct Effects among the Study Variables

Path	Standardized Path Coefficient (β)	Standard Error (CR)	p-value
Disconnection/Rejection \rightarrow Sense of Coherence	-0.74	-9.10	< 0.001
Impaired Autonomy \rightarrow Sense of Coherence	-0.14	-3.63	0.003
Other-Directedness \rightarrow Sense of Coherence	-0.029	-0.531	0.595
Overvigilance/Inhibition \rightarrow Sense of Coherence	-0.38	-6.17	< 0.001
Impaired Limits \rightarrow Sense of Coherence	-0.40	-7.23	< 0.001
Disconnection/Rejection \rightarrow Social Functioning	-0.28	-3.77	< 0.001
Impaired Autonomy \rightarrow Social Functioning	-0.023	-0.333	0.739
Other-Directedness \rightarrow Social Functioning	-0.013	-2.35	0.018
Overvigilance/Inhibition \rightarrow Social Functioning	-0.122	-0.947	0.344
Impaired Limits \rightarrow Social Functioning	-0.045	-0.293	0.770

The results of the direct effects indicated that among the dimensions of early maladaptive schemas, disconnection/rejection ($\beta=-0.74, p<0.001$), impaired autonomy ($\beta=-0.14, p=0.003$), overvigilance/inhibition ($\beta = -0.38, p < 0.001$), and impaired limits ($\beta = -0.40, p < 0.001$) had significant negative direct effects on sense of coherence. In contrast, the direct effect of other-directedness on sense of coherence was not statistically significant ($\beta=-0.029, p=0.595$). With respect to social functioning, disconnection/rejection ($\beta=-0.28, p<$

0.001) and other-directedness ($\beta=-0.013, p=0.018$) showed significant negative direct effects, whereas the direct effects of impaired autonomy ($\beta=-0.023, p=0.739$), overvigilance/inhibition ($\beta=-0.122, p=0.344$), and impaired limits ($\beta=-0.045, p=0.770$) were not significant. Moreover, sense of coherence exerted a significant positive direct effect on social functioning ($\beta=0.57, p<0.001$), highlighting its strengthening role in explaining social functioning and supporting its position as a potential mediating variable in the structural model.

Table 2. Indirect Effects of Early Maladaptive Schemas on Social Functioning via Sense of Coherence

Indirect Path	Standardized Indirect Effect (β)	p-value	Hypothesis
Disconnection/Rejection → Sense of Coherence → Social Functioning	-0.322	< 0.001	Supported
Impaired Autonomy → Sense of Coherence → Social Functioning	-0.228	< 0.001	Supported
Other-Directedness → Sense of Coherence → Social Functioning	-0.015	0.233	Rejected
Overvigilance/Inhibition → Sense of Coherence → Social Functioning	-0.018	0.411	Rejected
Impaired Limits → Sense of Coherence → Social Functioning	-0.702	< 0.001	Supported

The results of the indirect paths demonstrated that sense of coherence played a significant mediating role in the relationship between several dimensions of early maladaptive schemas and social functioning. Specifically, the indirect effect of disconnection/rejection on social functioning through sense of coherence was significant, supporting the corresponding mediation hypothesis ($\beta=-0.322$, $p<0.001$). Similarly, the indirect effect of impaired autonomy on social functioning via sense of coherence was significant ($\beta=-0.228$, $p<0.001$), underscoring the crucial role of sense of coherence in explaining the impact of this schema dimension on social functioning.

In contrast, the indirect effects of other-directedness ($\beta=-0.015$, $p=0.233$) and overvigilance/inhibition ($\beta = -0.018$, $p = 0.411$) on social functioning through sense of coherence were not statistically significant, leading to the rejection of the related hypotheses. Additionally, the indirect effect of impaired limits on social functioning via sense of coherence was found to be significant ($\beta=-0.702$, $p<0.001$), emphasizing the central role of sense of coherence as a key psychological mechanism in mitigating the negative consequences of this maladaptive schema on the social functioning of spousally bereaved individuals.

Conclusion

The present study aimed to examine a structural model of the effects of early maladaptive schemas on social functioning, with sense of coherence as a mediating variable, among spousally bereaved

individuals. The findings indicated a significant negative relationship between early maladaptive schemas and social functioning, suggesting that maladaptive cognitive–emotional patterns undermine individuals’ ability to establish, maintain, and regulate effective social relationships through distorted social perceptions and maladaptive interpersonal patterns. These results are consistent with the findings of Ghosh and Halder (2025) and Helgeson et al. (2022), and align with Young’s (1999) theoretical model, which conceptualizes schemas as enduring interpretive filters that become more salient during spousal bereavement and contribute to social withdrawal and diminished social functioning.

Another key finding revealed a significant negative association between early maladaptive schemas and sense of coherence, alongside a significant positive relationship between sense of coherence and social functioning. These results are in line with previous studies (Thimm & Holland, 2017; Kaya-Demir & Cirakoglu, 2022; Sauma & Sanjab, 2022; Lansimies et al., 2017; Lindahl et al., 2021). According to Antonovsky’s (2002) theory of sense of coherence, early maladaptive schemas—particularly those related to disconnection/rejection and impaired autonomy—simultaneously weaken comprehensibility, manageability, and meaningfulness, thereby reducing psychological coherence in bereaved individuals. In contrast, sense of coherence functions as an internal coping resource that facilitates the organization of social experiences and the regulation of emotional and behavioral

responses, thereby playing a protective role in maintaining and enhancing social functioning. Finally, the results of the indirect pathways demonstrated that sense of coherence significantly mediated the relationships between disconnection/rejection, impaired autonomy, and impaired limits schemas and social functioning, indicating that much of the negative impact of these schemas operates through diminished psychological coherence (Böhlen & O'Connor, 2022; Kaya-Demir & Cirakoglu, 2022). In contrast, the mediating role of sense of coherence was not supported for other-directedness and overvigilance/inhibition, suggesting that these schemas may influence social functioning through alternative psychological mechanisms. Despite limitations such as the use of self-report measures, the cross-sectional design, and the restriction of the sample to Tehran, the findings highlight the importance of psychological interventions that simultaneously target the modification of early maladaptive schemas and the enhancement of sense of coherence among spousally bereaved individuals, and recommend longitudinal research to further examine the dynamic nature of these relationships.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is derived from the first author's master's thesis in Clinical Psychology at the Faculty of Psychology, Islamic Azad University, Roudehen Branch, with the ethics code IR.IAU.TNB.REC.1403.113. To uphold ethical principles, data were collected only after obtaining informed consent from all participants. Furthermore, participants were assured of the confidentiality of their personal information and that the results would be presented anonymously without any identifying details.

Funding: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Authors' contribution: This article was extracted from the first author's master's thesis, under the supervision of the second author and the advisement of the third author.

Conflict of interest: The authors declare that they have no conflict of interest regarding the publication of this research.

Acknowledgments: The authors would like to express their sincere gratitude to the thesis supervisor and advisor, as well as to all the participants who collaborated in this research.

ارائه مدل ساختاری تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر عملکرد اجتماعی با میانجی‌گری حس انسجام در افراد سوگوار همسر

حسین انتظاری^۱، مهرناز آزادیکتا^۲، مهرداد ثابت^۳

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی بالینی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

۲. دانشیار، گروه روان‌شناسی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران.

۳. دانشیار، گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

زمینه: سوگ همسر یکی از شدیدترین بحران‌های زندگی است که می‌تواند عملکرد اجتماعی افراد را به‌طور جدی مختل کند. شواهد نشان می‌دهد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه با کاهش سازگاری اجتماعی در افراد سوگوار مرتبط‌اند، در حالی که حس انسجام به‌عنوان یک منبع روان‌شناختی محافظتی می‌تواند این رابطه را تعدیل کند. با وجود اهمیت این متغیرها، روابط ساختاری میان طرحواره‌های ناسازگار اولیه، حس انسجام و عملکرد اجتماعی در افراد سوگوار همسر کمتر مورد بررسی قرار گرفته است.

هدف: هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش میانجی‌گری حس انسجام در رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی در زنان و مردان داغ‌دیده همسر بود.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی است. در این مطالعه، برای آزمون روابط ساختاری بین متغیرهای پژوهش از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری بهره گرفته شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی افراد سوگوار (زن و مرد) ساکن شهر تهران بود که از بین آن‌ها، نمونه‌ای به حجم ۴۳۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل سه پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه (یانگ، ۱۹۹۹)، مقیاس حس انسجام (آنتونوسکی، ۱۹۹۸) و پرسشنامه عملکرد اجتماعی (کلومت و همکاران، ۲۰۱۴) بود. داده‌های جمع‌آوری شده پس از ورود به نرم‌افزار SPSS 27 برای تحلیل‌های توصیفی اولیه، جهت آزمون مدل مفهومی پژوهش با استفاده از نرم‌افزار AMOS 24 و سطح معناداری ۰/۰۵ مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد طرحواره‌های ناسازگار اولیه با عملکرد اجتماعی رابطه منفی و با حس انسجام رابطه منفی معنادار دارند، در حالی که حس انسجام با عملکرد اجتماعی رابطه مثبت معناداری دارد ($p < 0/05$). نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری بیانگر نقش میانجی حس انسجام در رابطه بین برخی ابعاد طرحواره‌های ناسازگار اولیه (بردیگی/طرد، خودگردانی مختل و محدودیت‌های مختل) و عملکرد اجتماعی افراد سوگوار همسر بود ($p < 0/05$). در مقابل، نقش میانجی حس انسجام در رابطه بین ابعاد دیگر جهت‌مندی و گوش‌به‌زنگی و بازداری افراطی با عملکرد اجتماعی معنادار گزارش نشد.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها حاکی از آن است که تقویت حس انسجام می‌تواند تأثیر منفی طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر عملکرد اجتماعی را کاهش دهد. این نتایج بر اهمیت طراحی مداخلات روان‌شناختی برای شناسایی و اصلاح طرحواره‌های ناسازگار و ارتقای حس انسجام، به‌ویژه در افراد سوگوار، تأکید می‌کنند.

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۱

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۷/۱۱

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۳

انتشار برخط: ۱۴۰۵/۰۳/۰۱

کلیدواژه‌ها:

طرحواره‌های ناسازگار اولیه، حس انسجام، عملکرد اجتماعی، افراد سوگوار همسر

استناد: انتظاری، حسین؛ آزادیکتا، مهرناز؛ و ثابت، مهرداد (۱۴۰۵). ارائه مدل ساختاری تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر عملکرد اجتماعی با میانجی‌گری حس انسجام در افراد سوگوار همسر. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۵، شماره ۱۵۹، ۱-۲۲.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۵، شماره ۱۵۹، ۱۴۰۵. DOI: [10.61186/jps.25.159.13](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.13)

✉ نویسنده مسئول: مهرناز آزادیکتا، دانشیار، گروه روانشناسی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران.

ایرنامه: m.azadyekta@yahoo.com | تلفن: ۰۹۱۲۱۸۶۶۴۰۰

مقدمه

تجربه سوگ همسر^۱ یکی از عمیق‌ترین و پیچیده‌ترین رویدادهای تنش‌زای زندگی است که می‌تواند نیازهای مراقبتی گسترده‌ای ایجاد کرده و به‌طور بالقوه بر رفاه روان‌شناختی و عملکرد اجتماعی^۲ فرد تأثیر بگذارد (استین و همکاران، ۲۰۲۰). از دست دادن همسر نه تنها به معنای فقدان یک رابطه عاطفی صمیمانه است، بلکه اغلب با فروپاشی نقش‌ها، تغییر در ساختار زندگی روزمره، کاهش حمایت اجتماعی و افزایش احساس تنهایی همراه می‌شود؛ عواملی که همگی می‌توانند سازگاری روانی-اجتماعی فرد را با چالش‌های جدی مواجه سازند (هولفر و همکاران، ۲۰۲۲). شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که افراد سوگوار همسر در معرض خطر بالاتری برای اختلال در تعاملات اجتماعی، کاهش مشارکت اجتماعی و افت کیفیت روابط بین‌فردی قرار دارند (نیکبخت و همکاران، ۲۰۲۵؛ ویدر و همکاران، ۲۰۲۴).

در این میان، واکنش افراد به سوگ همسر یکسان نیست و عوامل روان‌شناختی متعددی می‌توانند شدت و پیامدهای این تجربه را تعدیل کنند (لتزو و کواتروپانی، ۲۰۲۳). یکی از مهم‌ترین این عوامل، طرحواره‌های ناسازگار اولیه^۳ هستند (تیم و هولند، ۲۰۱۷). طرحواره‌های ناسازگار اولیه الگوهای شناختی-هیجانی عمیق، فراگیر و پایدار که در دوران کودکی یا نوجوانی شکل می‌گیرند و در طول زندگی تداوم می‌یابند (یانگ، ۱۹۹۹). این طرحواره‌ها، که در نتیجه ارضانگشتن نیازهای هیجانی اساسی ایجاد می‌شوند، چارچوبی را فراهم می‌کنند که فرد از طریق آن خود، دیگران و جهان را تفسیر می‌کند (کاستا و همکاران، ۲۰۲۰). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه نقش مهمی در شکل‌دهی به واکنش‌های هیجانی و رفتاری افراد در مواجهه با بحران‌ها و رویدادهای استرس‌زا، از جمله سوگ همسر، دارند (ساغلام، ۲۰۲۵؛ تیم و چانگ، ۲۰۲۲). افرادی که دارای سطوح بالاتری از طرحواره‌های ناسازگار اولیه هستند، در مواجهه با فقدان همسر، بیشتر مستعد تجربه هیجان‌های منفی پایدار، دشواری در تنظیم هیجان و اختلال در روابط اجتماعی‌اند (اوولی و همکاران، ۲۰۲۵). شواهد تجربی حاکی

از آن است که این طرحواره‌ها می‌توانند از طریق تضعیف کارکردهای شناخت اجتماعی^۴، کاهش انعطاف‌پذیری روانی و فعال‌سازی الگوهای ناکارآمد تعاملی، به افت عملکرد اجتماعی منجر شوند. در بستر سوگ همسر، این فرایندها می‌توانند بازگشت فرد به نقش‌ها و تعاملات اجتماعی پیشین را با دشواری جدی مواجه سازند (گوش و هالدر، ۲۰۲۵).

عملکرد اجتماعی^۵ یکی از مؤلفه‌های اساسی سلامت روان و اجتماعی است و به توانایی فرد در تعامل مؤثر، سازگارانه و رضایت‌بخش با دیگران در حوزه‌های مختلف زندگی، از جمله خانواده، کار و اجتماع اطلاق می‌شود (لیو و همکاران، ۲۰۲۲). این سازه شامل مهارت‌هایی نظیر ارتباط مؤثر، همدلی، حل تعارض، ایفای نقش‌های اجتماعی و مشارکت فعال در فعالیت‌های اجتماعی است که نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت زندگی افراد دارند (ایبسا، ۲۰۲۳). بر اساس چارچوب سازمان بهداشت جهانی، عملکرد در سه حوزه ساختارها و عملکردهای بدن، فعالیت‌ها و مشارکت مفهوم‌سازی می‌شود که دو بعد اخیر به‌طور مستقیم با عملکرد اجتماعی مرتبط‌اند (لئوناردی و همکاران، ۲۰۲۱). افزون بر این، مدل‌های مفهومی دیگر نیز مؤلفه‌هایی همچون روابط بین‌فردی، استقلال در مهارت‌های زندگی، فعالیت‌های اجتماعی و توانایی‌های شغلی و آموزشی را به‌عنوان ابعاد کلیدی عملکرد اجتماعی معرفی کرده‌اند (لکومت و همکاران، ۲۰۱۴).

پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که عوامل روان‌شناختی منفی نظیر ترومای دوران کودکی^۶، احساس تنهایی^۷ و افسردگی^۸ می‌توانند به کاهش عملکرد اجتماعی منجر شوند (هجلسن و همکاران، ۲۰۲۲؛ لی و همکاران، ۲۰۲۲؛ بیان و همکاران، ۲۰۲۳). در این میان، طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان یکی از زیربنایی‌ترین سازه‌های شناختی، نقشی محوری در تضعیف سازگاری اجتماعی ایفا می‌کنند. با این حال، سازوکارهای روان‌شناختی واسطه‌ای که از طریق آن‌ها این طرحواره‌ها بر عملکرد اجتماعی افراد سوگوار اثر می‌گذارند، هنوز به‌طور کامل روشن نشده است.

⁵ Social Functioning

⁶ Childhood Trauma

⁷ Loneliness

⁸ Depression

¹ Spousal Bereavement

² Social Functioning

³ Early Maladaptive Schemas

⁴ Social Cognition

حاضر در آن است که برای نخستین بار، با اتخاذ رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری، به بررسی نقش میانجی حس انسجام در رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی زنان و مردان در سوگ همسر می‌پردازد. این پژوهش می‌کوشد با تبیین سازوکارهای روان‌شناختی زیربنایی، به غنای ادبیات پژوهشی در حوزه سوگ، طرحواره‌ها و سلامت اجتماعی بیفزاید و زمینه‌ای برای طراحی مداخلات روان‌شناختی هدفمند در حمایت از افراد سوگوار فراهم سازد. بر این اساس، مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که آیا حس انسجام در رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی زنان و مردان در سوگ همسر نقش میانجی ایفا می‌کند؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان:

این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی و مبتنی بر مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل زنان و مردان در سوگ همسر ساکن شهر تهران در سال‌های ۱۴۰۲ تا ۱۴۰۳ بود. نمونه‌گیری به شیوه در دسترس و با بهره‌گیری از چند مسیر رسمی و عمومی انجام شد. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: فوت همسر در بازه زمانی کمتر از سه ماه پیش از گردآوری داده‌ها، سکونت در شهر تهران، حداقل سن ۱۸ سال، توانایی خواندن و پاسخ‌گویی به پرسشنامه‌ها و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش بود. ملاک‌های خروج شامل ابتلا به اختلالات شدید روان‌پزشکی تشخیص داده‌شده (مانند روان‌پریشی یا اختلال دوقطبی نوع یک)، مصرف داروهای روان‌گردان ناپایدار در ماه اخیر، تجربه هم‌زمان سایر رویدادهای تنش‌زای شدید (مانند از دست دادن فرزند) و تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها بود. با توجه به توصیه‌های کلاین (۲۰۲۳) مبنی بر نامناسب بودن حجم نمونه کمتر از ۱۰۰ نفر و مطلوب بودن نمونه‌های بالاتر از ۲۰۰ نفر در مطالعات مدل‌یابی معادلات ساختاری، و همچنین معیار ۵ تا ۱۵ برابر تعداد متغیرهای مشاهده‌شده، حجم نمونه ۴۳۰ نفر تعیین شد. گردآوری داده‌ها از طریق مراجعه حضوری در روزهای مشخص به مراکز عمومی مرتبط با سوگ همسر (از جمله بهشت زهرا) و همچنین

یکی از متغیرهای کلیدی که می‌تواند این رابطه را تبیین کند، حس انسجام^۱ است (بولین و اوکانر، ۲۰۲۲). حس انسجام مفهومی محوری در مدل سلامتی‌زا^۲ آنتونوسکی (۲۰۰۲) است و به جهت‌گیری کلی فرد نسبت به زندگی اشاره دارد؛ جهت‌گیری‌ای که نشان می‌دهد فرد تا چه اندازه جهان را قابل درک، قابل مدیریت و معنادار تجربه می‌کند. این سازه، توانایی فرد را برای مقابله مؤثر با تنیدگی‌ها و حفظ عملکرد سالم در شرایط بحرانی افزایش می‌دهد. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که افراد دارای حس انسجام بالاتر، در مواجهه با رویدادهای استرس‌زایی نظیر سوگ، از سازگاری روانی-اجتماعی بهتری برخوردارند و عملکرد اجتماعی مطلوب‌تری را حفظ می‌کنند (ساما و سنجاب، ۲۰۲۲؛ لانسیمیس و همکاران، ۲۰۱۷؛ لیندال و همکاران، ۲۰۲۱). در مقابل، افرادی که طرحواره‌های ناسازگار اولیه قوی‌تری دارند، معمولاً حس انسجام پایین‌تری را تجربه می‌کنند (کایا-دمیر و سیراکوگلو، ۲۰۲۲) و همین کاهش حس انسجام می‌تواند به افت عملکرد اجتماعی آنان منجر شود (تیم و چانگ، ۲۰۲۲).

در زمینه سوگ همسر، این ارتباط اهمیت دوچندانی می‌یابد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه، به‌ویژه در حوزه گسست و طرد عاطفی^۳، با دشواری در معنا دادن به تجربه فقدان مرتبط‌اند؛ دشواری‌ای که می‌تواند شدت پیامدهای روانی-اجتماعی سوگ را افزایش دهد (تیم و هولند، ۲۰۱۷). با توجه به همپوشانی مفهومی معناداری در حس انسجام با فرایند معنا دادن به فقدان، می‌توان استدلال کرد که حس انسجام نقش واسطه‌ای مهمی در رابطه میان طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی افراد سوگوار همسر ایفا می‌کند. با وجود این مبانی نظری و شواهد تجربی، مرور ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که اغلب مطالعات پیشین یا به بررسی جداگانه هر یک از این متغیرها پرداخته‌اند، یا تمرکز آن‌ها بر پیامدهای بالینی سوگ بوده است. پژوهش‌هایی که به‌طور هم‌زمان و در قالب یک مدل ساختاری، روابط میان طرحواره‌های ناسازگار اولیه، حس انسجام و عملکرد اجتماعی را در جمعیت خاص افراد سوگوار همسر بررسی کرده باشند، بسیار محدودند. این خلأ پژوهشی به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران مشهودتر است. نوآوری پژوهش

³ Disconnection and Rejection

¹ Sense of Coherence

² Salutogenic Model

تدوین شده است. این ابزار شامل ۲۹ سؤال است که سه زیرمقیاس درک‌پذیری، مدیریت‌پذیری و معناداری را اندازه‌گیری می‌کند. زیرمقیاس درک‌پذیری شامل ماده‌های ۱، ۳، ۴، ۵، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۴، ۲۵ و ۲۶؛ زیرمقیاس مدیریت‌پذیری شامل ماده‌های ۲، ۶، ۹، ۱۵، ۱۸، ۲۰، ۲۳، ۲۷ و ۲۹؛ و زیرمقیاس معناداری شامل ماده‌های ۷، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۶، ۲۱، ۲۲ و ۲۸ است. نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از «کاملاً مخالفم» (۱) تا «کاملاً موافقم» (۵) انجام می‌شود و دامنه نمره کل پرسشنامه بین ۲۹ تا ۱۴۵ قرار دارد، به طوری که نمرات بالاتر نشان‌دهنده حس انسجام قوی‌تر هستند. در نسخه اصلی، پایایی درونی این ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در دامنه‌ای بین ۰/۷۰ تا ۰/۹۵ گزارش شده است که نشان‌دهنده همسانی درونی مناسب تا بسیار خوب مقیاس در جمعیت‌های مختلف است. پایایی بازآزمایی این پرسشنامه در فاصله‌های زمانی چند هفته تا یک سال، ضریبی بین ۰/۴۲ تا ۰/۶۹ را نشان داده که بیانگر ثبات نسبی سازه حس انسجام در طول زمان است (آنتونسکی، ۱۹۹۸). در مطالعات داخلی، علی‌پور و شریف (۱۳۹۱) پایایی این ابزار را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش کرده و روایی سازه آن را از طریق تحلیل عاملی تأییدی تأیید نموده‌اند؛ همچنین روایی همگرایی پرسشنامه حس انسجام با پرسشنامه سرسختی روان‌شناختی برابر با ۰/۵۴ به دست آمده است. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه حس انسجام با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسشنامه عملکرد اجتماعی^۳ (SFS): برای سنجش عملکرد اجتماعی از پرسشنامه عملکرد اجتماعی استفاده شد که توسط لکومت و همکاران در سال ۲۰۱۴ طراحی و تدوین شده است. این ابزار شامل ۳۴ سؤال است و عملکرد اجتماعی را در قالب ۹ زیرمقیاس شامل دوستی‌ها و فعالیت‌های اجتماعی (سؤالات ۱ تا ۶)، استقلال در مهارت‌های زندگی (سؤالات ۷ تا ۱۰)، تعامل با دیگران (سؤالات ۱۱ تا ۱۴)، صمیمیت (سؤالات ۱۵ تا ۱۹)، خانواده (سؤالات ۲۰ تا ۲۲)، ارتباطات و فعالیت‌های اجتماعی در کار (سؤالات ۲۳ تا ۲۵)، توانایی‌های کاری (سؤالات ۲۶ تا ۲۸)، ارتباطات و فعالیت‌های اجتماعی در مدرسه/دانشگاه (سؤالات ۲۹ تا ۳۱) و توانایی‌های

توزیع الکترونیکی پرسشنامه‌ها از طریق گروه‌ها و کانال‌های عمومی شبکه‌های اجتماعی مرتبط با سوگ و حمایت اجتماعی انجام شد.

ب) ابزار

پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه^۱ (YSQ):

برای سنجش طرحواره‌های ناسازگار اولیه از پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه استفاده شد که توسط یانگ در سال ۱۹۹۹ طراحی شده است. این ابزار شامل ۷۵ سؤال است که ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه را در قالب زیرمقیاس‌های محرومیت‌هیجانی، رهاشدگی/بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی/بدرفتری، انزوای اجتماعی/بیگانگی، نقص/شرم، شکست، وابستگی/بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری در برابر ضرر و بیماری، گرفتار/خویش‌تول یافته، اطاعت، ایثار، بازدارنده هیجانی، معیارهای سخت‌گیرانه، استحقاق/بزرگ‌منشی و خویش‌تندی/خودانضباطی ناکافی اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری ابزار بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از «کاملاً مخالفم» (۰) تا «کاملاً موافقم» (۴) انجام می‌شود و دامنه نمره کل پرسشنامه بین ۰ تا ۳۰۰ است؛ به طوری که نمرات بالاتر نشان‌دهنده فعال‌سازی بیشتر طرحواره‌های ناسازگار اولیه هستند. در بررسی‌های روان‌سنجی خارجی، یانگ (۱۹۹۹) پایایی ابزار را به روش همسانی درونی ۰/۹۵ و بازآزمایی ۰/۸۱ گزارش کرده و روایی همگرایی آن با سیاهه افسردگی بک ۰/۶۸ و با پرسشنامه علائم اختلال شخصیت ۰/۷۱ به دست آمده است. در ایران، مهدوی و آزادی (۱۴۰۰) ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار را بررسی کردند و نتایج نشان داد که اعتبار پرسشنامه با روش همسانی درونی، روایی سازه با تحلیل عاملی تأییدی، و هنجار پرسشنامه با استفاده از نرم درصدی مشخص شد. تحلیل یافته‌ها نشان داد پرسشنامه به غیر از حوزه دگرجهت‌مندی که اعتبار متوسط (۰/۶۷) داشت، در بقیه حوزه‌ها مطلوب (بالاتراز ۰/۷۰) است. همچنین با حذف برخی گویه‌ها پرسشنامه از روایی کافی (بالاتراز ۰/۳۰) برخوردار بود. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۸ به دست آمد.

پرسشنامه حس انسجام^۲ (SOC): برای سنجش حس انسجام از پرسشنامه حس انسجام استفاده شد که توسط آنتونوسکی در سال ۱۹۹۸

³ Social Functioning Scale

¹ Young Schema Questionnaire

² Sense of Coherence Scale

در این مطالعه جهت بررسی روابط مستقیم و غیر مستقیم متغیرها از روش معادلات ساختاری استفاده شد. تحلیل‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۷ و نرم افزار آماری AMOS نسخه ۲۴ در سطح معنی داری ۰/۰۵ انجام شد.

یافته‌ها

بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان نشان داد که از مجموع ۴۳۰ نفر، ۲۲۸ نفر (۵۳٪) زن و ۲۰۲ نفر (۴۷٪) مرد بودند. از نظر سطح تحصیلات، بیشترین فراوانی مربوط به افراد دارای مدرک دیپلم با ۱۸۱ نفر (۴۲٪) بود؛ پس از آن، ۱۴۲ نفر (۳۳٪) دارای مدرک کارشناسی، ۸۶ نفر (۲۰٪) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۲۱ نفر (۵٪) دارای مدرک دکترا بودند. در خصوص سن پاسخ‌دهندگان، ۱۸۹ نفر (۴۴٪) در بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان نشان داد که از مجموع ۴۳۰ نفر، ۲۲۸ نفر (۵۳٪) زن و ۲۰۲ نفر (۴۷٪) مرد بودند. از نظر سطح تحصیلات، بیشترین فراوانی مربوط به افراد دارای مدرک دیپلم با ۱۸۱ نفر (۴۲٪) بود؛ پس از آن، ۱۴۲ نفر (۳۳٪) دارای مدرک کارشناسی، ۸۶ نفر (۲۰٪) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۲۱ نفر (۵٪) دارای مدرک دکترا بودند. در خصوص سن پاسخ‌دهندگان، ۱۸۹ نفر (۴۴٪) در بازه سنی ۳۵ تا ۴۵ سال قرار داشتند، در حالی که ۱۶۳ نفر (۳۸٪) کمتر از ۳۵ سال و ۷۸ نفر (۱۸٪) بیش از ۴۵ سال سن داشتند. در ادامه، برای بررسی ویژگی‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش از شاخص‌هایی نظیر میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی استفاده شد که در جدول ۱ ارائه شده است.

آموزشی (سؤالات ۳۲ تا ۳۴) ارزیابی می‌کند. نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت چهاردرجه‌ای از «کاملاً مخالفم» (۱) تا «کاملاً موافقم» (۴) انجام می‌شود و دامنه نمره کل پرسشنامه بین ۳۴ تا ۱۳۶ است؛ به طوری که نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالاتر عملکرد اجتماعی هستند. در مطالعه سازندگان ابزار، پایایی درونی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل برابر با ۰/۷۱ گزارش شد که نشان‌دهنده همسانی درونی مناسب ابزار است. همچنین، روایی سازه پرسشنامه از طریق تحلیل‌های عاملی و بررسی ساختار چندبعدی عملکرد اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت و همبستگی معنادار نمرات آن با شاخص‌های مرتبط با سازگاری اجتماعی، عملکرد شغلی و تحصیلی و تعاملات بین‌فردی، شواهدی از روایی همگرا ابزار را فراهم ساخت، در حالی که همبستگی‌های ضعیف با متغیرهای نامرتب، بیانگر روایی واگرا مناسب آن بود (لکومت و همکاران، ۲۰۱۴). در نسخه هنجاریابی و اعتبارسنجی داخلی، قسایان (۱۴۰۰) با بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه در نمونه ایرانی، پایایی درونی آن را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۹ به دست آورد که نسبت به نسخه اصلی، همسانی درونی بالاتری را نشان می‌دهد. علاوه بر این، نتایج پژوهش مذکور حاکی از کفایت روایی سازه ابزار در بافت فرهنگی ایران بوده و ساختار زیرمقیاس‌های عملکرد اجتماعی با داده‌ها برازش قابل قبولی داشته است. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه عملکرد اجتماعی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۱ به دست آمد.

ج) روش اجرا

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
حس انسجام	۲۶/۵	۵/۳	۰/۹۴	۰/۲۴
قابل درک بودن	۸/۶	۱/۷	۰/۳۳	-۰/۰۹
مدیریت کردن	۱۰/۱	۱/۷	۰/۴۶	۰/۹۳
معنادار بودن	۷/۳	۱/۸	۰/۴۸	-۰/۲۸
عملکرد اجتماعی	۶۹/۲	۶/۱	۰/۷۵	۰/۶۸
دوستی‌ها	۱۳/۳	۲/۹	۰/۲۰	-۰/۳۱
استقلال در مهارت‌های زندگی	۷/۸	۱/۴	۰/۴۹	۰/۳۴
تعامل با دیگران	۸/۵	۱/۳	۰/۳۱	۰/۲۹
صمیمیت	۱۰/۳	۱/۷	۰/۱۲	-۰/۰۸

۰/۳۸-	۰/۲۸	۱/۱	۵/۸	خانواده
۰/۵۳-	۰/۲۸	۱/۱	۵/۷	ارتباطات و فعالیت‌های اجتماعی در کار
۰/۷۴-	۰/۱۷	۱/۱	۵/۸	توانایی‌های کاری
۰/۵۶-	۰/۳۵	۱/۲	۵/۸	ارتباطات و فعالیت‌های اجتماعی در محیط آموزشی
۰/۴۷	۰/۴۶	۱/۸	۵/۸	توانایی‌های آموزشی
۰/۲۳	-۱/۶	۱۸/۲	۳۵۹/۸	طرحواره‌های ناسازگار
۰/۲۴-	۰/۳۳-	۵/۹	۱۱۷/۵	بریدگی
۰/۲۴	۰/۱۱	۶/۶	۱۰۰/۵	خودگردانی
۰/۲۴	۰/۰۹	۳/۸	۴۷/۱	دیگر جهت مندی
۰/۲۵	-۱/۷	۱/۴	۴۷/۵	گوش به زنگی
۰/۲۳	-۱/۱	۴/۱	۴۷/۱	محدودیت‌های مختل

در مدل‌سازی معادله ساختاری است. این شرط (توزیع نرمال چندمتغیره) به ویژه در پژوهش اجتماعی به احتمال زیاد می‌تواند نقض شود. با این حال، روش حداکثر درست‌نمایی نسبت به نقض نرمال بودن چندمتغیره تا اندازه‌ای مقاوم است و البته این در حالی است که هرچه نقض این شرط آشکارتر یا شدیدتر شود برای به دست آوردن برآوردهای قابل اعتماد پارامترهای آزاد در یک مدل، به حجم نمونه بیشتری نیاز است. در این راستا، از شاخص مردیا برای آزمون نرمال بودن توزیع چندمتغیره استفاده شد.

نتایج حاصل از تحلیل‌ها نشان داد که توزیع داده‌ها با معیارهای نرمال بودن چندمتغیره مطابقت دارد و بنابراین، پیش‌فرض نرمال بودن برای استفاده از روش برآورد حداکثر درست‌نمایی برقرار است. همچنین، برای ارزیابی وجود یا عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین، دو شاخص آماری VIF و Tolerance مورد استفاده قرار گرفت. مقادیر به‌دست آمده برای هر دو شاخص در محدوده قابل قبول قرار داشتند؛ به طوری که تمامی مقادیر VIF کمتر از ۲/۵ و Tolerance بالاتر از ۰/۴ گزارش شد. این نتایج بیانگر آن است که میان متغیرهای مستقل، هم‌خطی چندگانه‌ای وجود ندارد و مدل از این لحاظ نیز از پیش‌فرض‌های لازم برخوردار است. در مجموع، می‌توان نتیجه گرفت که پیش‌نیازهای آماری لازم برای تحلیل مدل معادلات ساختاری در این پژوهش به‌طور کامل رعایت شده و داده‌ها قابلیت ورود به این مرحله از تحلیل را دارند. پیش از آزمون فرضیه‌های

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که کلیه متغیرها دارای توزیع نرمال بودند، به طوری که مقادیر چولگی و کشیدگی در بازه استاندارد (بین ۲- تا ۲+) قرار داشتند. میانگین متغیر حس انسجام برابر با ۲۶،۵ و عملکرد اجتماعی برابر با ۶۹،۲ بود، در حالی که طرحواره‌های ناسازگار اولیه دارای میانگین ۳۵۹،۸ بودند. سایر متغیرهای پژوهش از جمله صمیمیت، خودگردانی، تعامل با دیگران، استقلال در مهارت‌های زندگی، محدودیت‌های مختل و گوش‌به‌زنگی نیز مورد بررسی قرار گرفتند و همگی از توزیع آماری قابل قبول برخوردار بودند. این نتایج نشان‌دهنده کفایت داده‌ها برای ورود به مراحل بعدی تحلیل آماری از جمله آزمون فرضیه‌ها با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری است. پیش از اجرای مدل‌سازی معادلات ساختاری، بررسی پیش‌فرض‌های آماری ضروری به نظر می‌رسد تا از اعتبار نتایج تحلیل اطمینان حاصل شود. در پژوهش حاضر، این بررسی‌ها در سه محور اصلی انجام گرفت: کفایت حجم نمونه، نرمال بودن چندمتغیره، و عدم وجود هم‌خطی میان متغیرهای پیش‌بین. در گام نخست، کفایت حجم نمونه مورد ارزیابی قرار گرفت. با توجه به اینکه حجم نمونه ۴۳۰ نفر بوده است، و این تعداد برای اجرای مدل‌سازی معادلات ساختاری مناسب تلقی می‌شود و می‌توان اعتبار تحلیل‌ها را از این منظر تأیید کرد. در ادامه، نرمال بودن چندمتغیره مورد بررسی قرار گرفت. برقراری شرط نرمال بودن چندمتغیره از پیش‌فرض‌های اصلی در استفاده از روش برآورد حداکثر درست‌نمایی

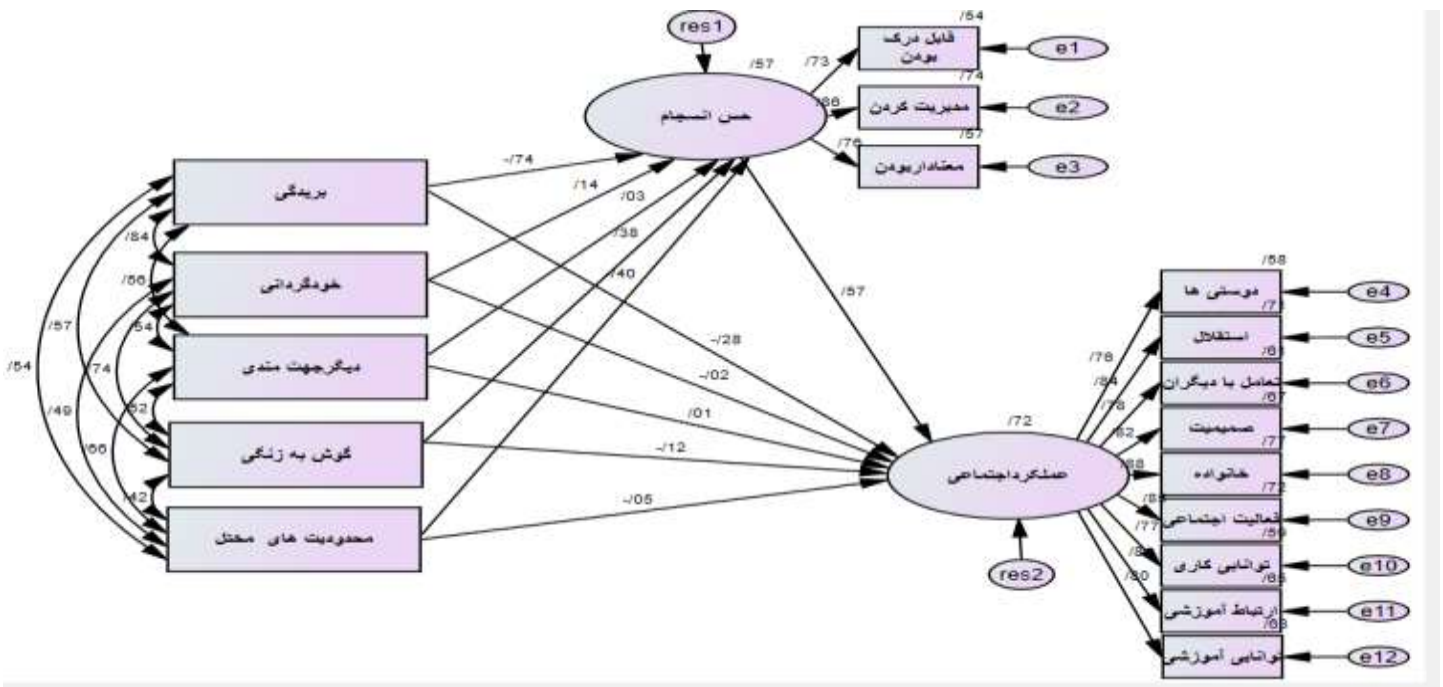
پژوهش، به‌منظور بررسی روابط اولیه میان متغیرهای اصلی، تحلیل همبستگی پیرسون میان آن‌ها صورت گرفت که نتایج در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای مختلف پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	
دوستی	۱																				
استقلال	۰/۶۵**	۱																			
تعامل	۰/۵۸**	۰/۶۷**	۱																		
صمیمیت	۰/۶۴**	۰/۶۸**	۰/۷۱**	۱																	
خانواده	۰/۶۹**	۰/۷۳**	۰/۷۰**	۰/۷۵**	۱																
ارتباط کاری	۰/۶۱**	۰/۷۲**	۰/۶۱**	۰/۶۸**	۰/۷۶**	۱															
توانایی کاری	۰/۵۸**	۰/۶۷**	۰/۵۷**	۰/۶۲**	۰/۶۹**	۰/۷۲**	۱														
ارتباط آموزشی	۰/۶۶**	۰/۶۶**	۰/۶۵**	۰/۶۴**	۰/۶۷**	۰/۶۸**	۰/۶۳**	۱													
توانایی آموزشی	۰/۵۸**	۰/۶۹**	۰/۵۶**	۰/۶۲**	۰/۶۹**	۰/۷۲**	۰/۶۰**	۰/۶۷**	۱												
عملکرد اجتماعی	۰/۷۹**	۰/۸۵**	۰/۸۰**	۰/۸۴**	۰/۸۹**	۰/۸۷**	۰/۸۱**	۰/۸۴**	۰/۸۱**	۱											
قابل درک بودن	۰/۴۳**	۰/۴۶**	۰/۵۵**	۰/۵۳**	۰/۴۷**	۰/۴۰**	۰/۴۴**	۰/۴۵**	۰/۴۵**	۰/۵۵**	۱										
مدیریت کردن	۰/۵۱**	۰/۵۵**	۰/۵۸**	۰/۵۴**	۰/۵۷**	۰/۵۳**	۰/۴۴**	۰/۵۶**	۰/۵۵**	۰/۵۸**	۰/۶۶**	۱									
معادله بودن	۰/۵۰**	۰/۵۵**	۰/۵۴**	۰/۴۷**	۰/۴۴**	۰/۴۶**	۰/۴۲**	۰/۴۴**	۰/۴۵**	۰/۵۵**	۰/۵۲**	۰/۶۷**	۱								
حس انسجام	۰/۵۶**	۰/۶۰**	۰/۶۵**	۰/۶۰**	۰/۵۸**	۰/۵۴**	۰/۵۱**	۰/۶۰**	۰/۶۱**	۰/۶۹**	۰/۸۴**	۰/۹۰**	۰/۲۷**	۱							
بریدگی	-۰/۵۸**	-۰/۶۰**	-۰/۶۶**	-۰/۵۷**	-۰/۵۵**	-۰/۶۷**	-۰/۴۸**	-۰/۶۲**	-۰/۵۹**	-۰/۶۱**	-۰/۶۵**	-۰/۵۲**	-۰/۵۵**	-۰/۵۵**	۱						
خودگردانی	-۰/۴۹**	-۰/۵۴**	-۰/۴۴**	-۰/۵۱**	-۰/۵۷**	-۰/۳۷**	-۰/۴۳**	-۰/۴۴**	-۰/۴۴**	-۰/۵۶**	-۰/۲۰**	-۰/۳۴**	-۰/۳۳**	-۰/۳۳**	-۰/۸۳**	۱					
دیگرجهت مندی	-۰/۳۸**	-۰/۴۰**	-۰/۴۱**	-۰/۳۴**	-۰/۴۳**	-۰/۲۹**	-۰/۳۶**	-۰/۳۶**	-۰/۳۸**	-۰/۳۵**	-۰/۱۹**	-۰/۳۲**	-۰/۳۸**	-۰/۳۴**	-۰/۵۴**	-۰/۵۶**	۱				
گوش به زنگی	-۰/۴۰**	-۰/۳۳**	-۰/۳۸**	-۰/۳۳**	-۰/۳۲**	-۰/۱۹**	-۰/۳۲**	-۰/۳۲**	-۰/۳۶**	-۰/۲۷**	-۰/۱۴**	-۰/۱۷۹**	-۰/۱۴**	-۰/۳۸۹**	-۰/۵۲**	-۰/۴۴**	-۰/۵۲**	۱			
محدودیت مختل	-۰/۴۸**	-۰/۴۶**	-۰/۵۰**	-۰/۴۷**	-۰/۵۱**	-۰/۴۶**	-۰/۴۲**	-۰/۴۲**	-۰/۴۱**	-۰/۵۵**	-۰/۴۱**	-۰/۴۵**	-۰/۴۶**	-۰/۵۱**	-۰/۵۴**	-۰/۴۹**	-۰/۴۲**	-۰/۴۲**	۱		
طرحواره‌های ناسازگار	-۰/۵۸**	-۰/۶۲**	-۰/۵۷**	-۰/۵۳**	-۰/۵۹**	-۰/۶۴**	-۰/۴۵**	-۰/۵۵**	-۰/۵۴**	-۰/۶۰**	-۰/۲۲**	-۰/۴۵**	-۰/۴۸**	-۰/۲۴**	-۰/۹۲**	-۰/۷۴**	-۰/۹۲**	-۰/۷۷**	-۰/۷۱**	۱	

می‌کنند بلکه از عملکرد اجتماعی ضعیف‌تری نیز برخوردارند. به‌طور کلی، الگوی همبستگی میان متغیرها با انتظارات نظری پژوهش هم‌راستا بوده و مبنای مناسبی برای آزمون روابط علی در مدل معادلات ساختاری فراهم می‌سازد. برای بررسی فرضیه‌های پژوهش، از مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS و روش برآورد حداکثر درست‌نمایی بهره گرفته شد. در این مدل، متغیر حس انسجام به‌عنوان متغیر میانجی در رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی در نظر گرفته شد. تحلیل مسیر با هدف بررسی اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل انجام شد و برازش کلی مدل بر اساس شاخص‌های استاندارد ارزیابی گردید. مدل معادله ساختاری در حالت استاندارد در شکل ۱ مشاهده می‌شود.

نتایج به‌دست آمده که در جدول ۲ مشاهده می‌شود حاکی از وجود روابط معنادار و جهت‌دار بین متغیرهای کلیدی پژوهش بود. ضریب همبستگی میان متغیر حس انسجام و عملکرد اجتماعی برابر با ۰/۲۷ و در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شد که نشان‌دهنده رابطه‌ای مثبت و معنادار میان این دو متغیر است. به عبارت دیگر، با افزایش حس انسجام در افراد، سطح عملکرد اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. در مقابل، متغیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه با هر دو متغیر دیگر رابطه‌ای منفی نشان داد. ضریب همبستگی میان طرحواره‌های ناسازگار اولیه و حس انسجام برابر با ۰/۲۴- و با عملکرد اجتماعی برابر با ۰/۶۰- بود که هر دو در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ تأیید شدند. این یافته‌ها نشان می‌دهند که افراد دارای طرحواره‌های ناسازگار شدیدتر، نه تنها انسجام روانی کمتری تجربه

شکل ۱. مدل معادله ساختاری در حالت استاندارد

در شکل ۱ مدل معادلات ساختاری، طرحواره‌های ناسازگار اولیه اثر منفی مستقیم و نسبتاً قوی بر حس انسجام و عملکرد اجتماعی دارند و در مجموع متغیرهای طرحواره‌های ناسازگار اولیه و حس انسجام در مجموع

۰/۷۲ درصد متغیر عملکرد اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند. جدول ۳ نتایج برازش مدل پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۳. نتایج برازش مدل پژوهش

شاخص‌های برازش	معیار پذیرش	مقدار مشاهده شده	وضعیت برازش
مجذور کای به درجه آزادی X^2/df	خوب < 0.3 قابل قبول < 0.5	۱/۱۴	برازش مطلوب
شاخص نیکویی برازش (GFI)	> 0.90	۰/۹۳	برازش مطلوب
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)	> 0.80	۰/۸۷	برازش مطلوب
شاخص برازش نرم شده (NFI)	> 0.90	۰/۹۲	برازش مطلوب
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	> 0.90	۰/۹۷	برازش مطلوب
شاخص برازش افزایشی (IFI)	> 0.90	۰/۹۸	برازش مطلوب
شاخص توکر-لوتیس (TLI)	> 0.90	۰/۹۶	برازش مطلوب
ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA)	< 0.08	۰/۰۳	برازش عالی

است. سایر شاخص‌های برازش نیز مانند NFI، CFI، IFI، TLI و AGFI به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۹۷، ۰/۹۸، ۰/۹۶ و ۰/۸۷ به دست آمد که نشان دهنده این است که مدل مورد نظر از برازش مناسبی برخوردار است.

همان‌گونه که مشاهده می‌کنید مدل پیشنهادی از برازش عالی برخوردار است. همانطور که مشاهده می‌شود، معتبرترین شاخص برازش RMSEA است که این میزان ۰/۰۳ به دست آمد که نشان دهنده برازش عالی مدل

جدول ۴. اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش

مسیر	ضرایب مسیر	خطای معیار	P
بریدگی -> حس انسجام	-۰/۷۴	۹/۱۰	۰/۰۰۱
خودگردانی -> حس انسجام	-۰/۱۴	۳/۶۳	۰/۰۰۳
دیگرجهت مندی -> حس انسجام	-۰/۰۲۹	۰/۵۳۱	۰/۵۹۵
گوش به زنگی -> حس انسجام	-۰/۳۸	۶/۱۷	۰/۰۰۱
محدودیت های مختل -> حس انسجام	-۰/۴۰	۷/۲۳	۰/۰۰۱
بریدگی -> عملکرد اجتماعی	-۰/۲۸	۳/۷۷	۰/۰۰۱
خودگردانی -> عملکرد اجتماعی	-۰/۰۲۳	۰/۳۳۳	۰/۷۳۹
دیگرجهت مندی -> عملکرد اجتماعی	-۰/۰۱۳	۲/۳۵	۰/۰۱۸
گوش به زنگی -> عملکرد اجتماعی	-۰/۱۲۲	۰/۹۴۷	۰/۳۴۴
محدودیت های مختل -> عملکرد اجتماعی	-۰/۰۴۵	۰/۲۹۳	۰/۷۷۰
حس انسجام -> عملکرد اجتماعی	۰/۵۷	۸/۴۶	۰/۰۰۱

نتایج مربوط به اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش نشان داد که از میان ابعاد طرحواره‌های ناسازگار اولیه، بریدگی/طرد ($\beta=-۰/۷۴, p<۰/۰۰۱$)، خودگردانی مختل ($\beta=۰/۱۴, p=۰/۰۰۳$)، گوش‌به‌زنگی و بازداری افراطی ($\beta=-۰/۳۸, p<۰/۰۰۱$) و محدودیت‌های مختل ($\beta=-۰/۴۰$) اثر مستقیم منفی و معناداری بر حس انسجام داشتند، در حالی که اثر مستقیم دیگرجهت‌مندى بر حس انسجام معنادار نبود ($\beta=-۰/۰۲۹, p=۰/۵۹۵$). در خصوص عملکرد اجتماعی، نتایج نشان داد که بریدگی/طرد ($\beta=-۰/۲۸, p<۰/۰۰۱$) و دیگرجهت‌مندى ($\beta=-۰/۰۱۳, p=۰/۰۱۸$) اثر مستقیم منفی و معناداری بر عملکرد اجتماعی دارند، در حالی که اثر مستقیم خودگردانی مختل ($\beta=-۰/۰۲۳, p=۰/۷۳۹$)، گوش‌به‌زنگی ($\beta=-۰/۱۲۲, p=۰/۳۴۴$) و محدودیت‌های مختل ($\beta=-۰/۰۴۵, p=۰/۷۷۰$) بر عملکرد اجتماعی معنادار نبود. افزون بر این، حس انسجام اثر مستقیم مثبت و معناداری بر عملکرد اجتماعی نشان داد ($\beta=۰/۵۷, p=۰/۰۰۱$) که حاکی از نقش تقویت‌کننده این سازه در تبیین عملکرد اجتماعی افراد سوگوار است و از جایگاه آن به‌عنوان متغیر میانجی بالقوه در مدل ساختاری حمایت می‌کند.

جدول ۵. نتایج مربوط به مسیر غیرمستقیم مدل پژوهش

فرضیه	P	ضرایب مسیر	مسیرهای غیرمستقیم
تایید شد	۰/۰۰۱	-۰/۳۲۲	بریدگی ← حس انسجام ← عملکرد اجتماعی
تایید شده	۰/۰۰۱	-۰/۲۲۸	خودگردانی ← حس انسجام ← عملکرد اجتماعی
رد شده	۰/۲۳۳	-۰/۰۱۵	دیگرجهت مندی ← حس انسجام ← عملکرد اجتماعی
رد شده	۰/۴۱۱	-۰/۰۱۸	گوش به زنگی ← حس انسجام ← عملکرد اجتماعی
تایید شده	۰/۰۰۱	-۰/۷۰۲	محدودیت های مختل ← حس انسجام ← عملکرد اجتماعی

نتایج مربوط به مسیرهای غیرمستقیم مدل پژوهش نشان داد که حس انسجام در رابطه بین برخی از ابعاد طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی نقش میانجی معناداری ایفا می‌کند. به‌طور مشخص، اثر غیرمستقیم بریدگی/طرد بر عملکرد اجتماعی از طریق حس انسجام

معنادار بود و بدین ترتیب فرضیه مربوط به نقش میانجی حس انسجام در این مسیر تأیید شد ($\beta=-۰/۳۲۲, p<۰/۰۰۱$). همچنین، اثر غیرمستقیم خودگردانی مختل بر عملکرد اجتماعی با میانجی‌گری حس انسجام معنادار گزارش شد که نشان‌دهنده نقش تعیین‌کننده حس انسجام در تبیین

به‌جای منبع حمایت، به‌عنوان موقعیت‌های بالقوه تهدیدآمیز یا ناکام‌کننده ادراک شوند. در نتیجه، فرد به سمت کناره‌گیری اجتماعی، اجتناب یا روابط ناپایدار سوق داده می‌شود که همگی به افت عملکرد اجتماعی می‌انجامند.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و حس انسجام رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های تیم و هلند (۲۰۱۷) و کایا-دمیر و چیراکوغلو (۲۰۲۲) همسو است که نشان دادند طرحواره‌های ناسازگار با تضعیف معنابخشی و انسجام روان‌شناختی در تجربه سوگ همراه‌اند. به‌طور خاص، پژوهش کایا-دمیر و چیراکوغلو (۲۰۲۲) نشان داد که حس انسجام می‌تواند سازوکار کلیدی در تبیین پیامدهای شناختی و هیجانی طرحواره‌ها در فرآیند سوگ باشد. از منظر نظریه حس انسجام آنتونوفسکی (۲۰۰۲)، فرد زمانی می‌تواند با فشارهای روانی سازگارانه مواجه شود که زندگی را قابل فهم، قابل مدیریت و معنادار ادراک کند. طرحواره‌های ناسازگار اولیه، به‌ویژه طرحواره‌های حوزه بریدگی/طرد و خودگردانی مختل، هر سه مؤلفه حس انسجام را به‌طور هم‌زمان تضعیف می‌کنند: فهم‌پذیری از طریق پیش‌بینی‌ناپذیر کردن روابط، مدیریت‌پذیری از طریق القای ناتوانی و وابستگی، و معناداری از طریق تضعیف ارزشمندی خود و روابط. در نتیجه، افراد سوگوار دارای این طرحواره‌ها، انسجام روانی ضعیف‌تری را تجربه می‌کنند.

یافته سوم پژوهش نشان داد که بین حس انسجام و عملکرد اجتماعی رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های پژوهش ساوما و سنجاب (۲۰۲۲)، لانسیمیس و همکاران (۲۰۱۷) و لیندال و همکاران (۲۰۲۱) همسو است که همگی بر نقش محافظتی حس انسجام در سلامت روانی و اجتماعی تأکید دارند. این مطالعات نشان می‌دهند که حس انسجام بالا با مشارکت اجتماعی فعال‌تر، روابط بین‌فردی پایدارتر و کیفیت بهتر تعاملات اجتماعی همراه است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که حس انسجام به فرد امکان می‌دهد موقعیت‌های اجتماعی را در چارچوبی منظم و قابل پیش‌بینی پردازش کند و در نتیجه، پاسخ‌های هیجانی و رفتاری متناسب‌تری ارائه دهد (آنتونوفسکی، ۲۰۰۲). در افراد سوگوار، حس انسجام می‌تواند به‌عنوان یک منبع درونی مقابله‌ای عمل کرده و از تبدیل سوگ به انزوای اجتماعی جلوگیری کند. بدین ترتیب،

پیامدهای این بعد طرحواره‌ای بر عملکرد اجتماعی است ($\beta = -0.228$)، ($p < 0.001$). در مقابل، اثر غیرمستقیم دیگر جهت‌مندی ($\beta = -0.115$)، ($p < 0.001$) و گوش‌به‌زنگی و بازدارندگی افراطی ($\beta = -0.118$)، ($p < 0.001$) بر عملکرد اجتماعی از طریق حس انسجام معنادار نبود و فرضیه‌های مربوط به این مسیرها رد شد. افزون بر این، نتایج حاکی از آن بود که اثر غیرمستقیم محدودیت‌های مختل بر عملکرد اجتماعی از طریق حس انسجام به‌طور معناداری تأیید شد ($\beta = -0.172$)، ($p < 0.001$) که بر اهمیت حس انسجام به‌عنوان سازه‌ای محوری در کاهش پیامدهای منفی این طرحواره بر عملکرد اجتماعی افراد سوگوار تأکید دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی مدل ساختاری تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر عملکرد اجتماعی با میانجی‌گری حس انسجام در افراد سوگوار همسر انجام شد. یافته‌های حاصل از مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه، به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم، نقش تعیین‌کننده‌ای در تبیین عملکرد اجتماعی افراد سوگوار ایفا می‌کنند و حس انسجام به‌عنوان یک سازه مرکزی، سازوکار انتقال بخشی از این اثرات را توضیح می‌دهد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عملکرد اجتماعی رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد. این نتیجه نشان می‌دهد که هرچه الگوهای شناختی و هیجانی ناکارآمد فرد عمیق‌تر و پایدارتر باشند، توانایی او در ایجاد، حفظ و تنظیم روابط اجتماعی کارآمد کاهش می‌یابد. این یافته با نتایج پژوهش گوش و هالدر (۲۰۲۵) همسو است که نشان دادند طرحواره‌های ناسازگار از طریق تحریف ادراک اجتماعی و کاهش کارکردهای بین‌فردی با افت عملکرد اجتماعی همراه‌اند. همچنین، نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های هجلسنگ و همکاران (۲۰۲۲) که بر نقش تجارب آسیب‌زای اولیه در تضعیف عملکرد اجتماعی در بزرگسالی تأکید کردند، همخوانی دارد. مطابق مدل یانگ (۱۹۹۹)، طرحواره‌های ناسازگار اولیه نه تنها محتوای شناختی فرد را شکل می‌دهند، بلکه به‌عنوان فیلترهای تفسیری عمل کرده و معنا، نیت و پیامد تعاملات اجتماعی را به‌گونه‌ای منفی بازنمایی می‌کنند. در شرایط سوگ همسر، که با از دست دادن منبع اصلی حمایت هیجانی همراه است، این فیلترهای شناختی فعال‌تر شده و موجب می‌شوند تعاملات اجتماعی

حس انسجام نه تنها پیامد سلامت روانی، بلکه پیش‌نیاز عملکرد اجتماعی سازگارانه محسوب می‌شود.

نتایج مسیرهای غیرمستقیم نشان داد که حس انسجام نقش میانجی معناداری در رابطه بین طرحواره‌های بریدگی/طرد، خودگردانی مختل و محدودیت‌های مختل با عملکرد اجتماعی ایفا می‌کند. این یافته نشان می‌دهد که اثر منفی این طرحواره‌ها بر عملکرد اجتماعی، تا حد زیادی از طریق تضعیف انسجام روانی فرد اعمال می‌شود. این نتیجه با شواهد غیرمستقیم پژوهش‌های بوئلن و اوکانر (۲۰۲۲) و کایا-دمیر و چیراکوگلو (۲۰۲۲) همخوان است که نشان دادند حس انسجام می‌تواند شدت پیامدهای منفی شناختی و هیجانی سوگ را کاهش دهد. از منظر سازوکار شناختی، طرحواره‌های بریدگی/طرد و خودگردانی مختل، از طریق القای احساس بی‌پناهی و ناتوانی در مدیریت زندگی، مؤلفه مدیریت‌پذیری حس انسجام را به‌طور مستقیم تضعیف می‌کنند؛ در حالی که طرحواره محدودیت‌های مختل، با ایجاد بی‌نظمی رفتاری و ضعف خودکنترلی، مانع انسجام نقش‌های اجتماعی می‌شود. در مقابل، عدم معناداری مسیرهای غیرمستقیم دیگر جهت‌مندی و گوش‌به‌زنگی نشان می‌دهد که این طرحواره‌ها احتمالاً از مسیرهایی نظیر تنظیم هیجان یا تعارض‌های بین‌فردی بر عملکرد اجتماعی اثر می‌گذارند، نه از طریق انسجام روانی.

از جمله محدودیت‌های پژوهش می‌توان به استفاده از ابزارهای خودگزارشی اشاره کرد که همواره تحت تأثیر سوگیری پاسخ‌دهی و خطای حافظه قرار دارند. همچنین، ماهیت مقطعی پژوهش امکان بررسی روابط علی و تغییرات متغیرها در طول زمان را محدود می‌کند. افزون بر این، محدود بودن نمونه به افراد سوگوار شهر تهران می‌تواند تعمیم‌پذیری نتایج را به سایر بافت‌های فرهنگی محدود سازد. بر پایه یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود مداخلات روان‌شناختی ویژه افراد سوگوار همسر بر شناسایی و تعدیل طرحواره‌های ناسازگار اولیه و هم‌زمان بر تقویت حس انسجام متمرکز شوند. استفاده از درمان طرحواره‌محور در کنار رویکردهای معنا‌محور می‌تواند به بهبود عملکرد اجتماعی این افراد

کمک کند. همچنین، پژوهش‌های آتی می‌توانند با طراحی مطالعات طولی، نقش پویای حس انسجام را در کاهش اثرات منفی طرحواره‌ها بر عملکرد اجتماعی در مراحل مختلف سوگ بررسی کنند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول در رشته روانشناسی بالینی در دانشکده روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن با کد اخلاق IR.IAU.TNB.REC.1403.113 است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از شرکت‌کنندگانی که در این پژوهش همکاری کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

علی پور، احمد و شریف، نسیم (۱۳۹۱). بررسی روایی و پایایی پرسشنامه حس انسجام در دانشجویان. *مجله بولتن پژوهش در علوم پزشکی*، ۱(۸۵)، ۵۰-۵۶. <https://www.magiran.com/p1015997>

قصابیان، همایون (۱۴۰۰). *هنجاریابی و ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه عملکرد اجتماعی*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

مهدوی، سمیه و آزادی، مهران (۱۴۰۰). *هنجاریابی پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ در بین دانشجویان*. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۲(۴۵)، ۱۳۷-۱۶۶. DOI: 10.22054/jem.2022.58601.2142

References

Aebissa, M. (2023). Effective communication: the key to success. *Journal of Organizational Culture Communications and Conflict*, 27(5), 1-2.

<https://www.abacademies.org/articles/effective-communication-the-key-to-success-16363.html>

Alipour, A., & Sharif, N. (2012). Examination of the validity and reliability of the Sense of Coherence Questionnaire in university students. *Bulletin of Research in Medical Sciences*, 1(85), 50-56. <https://www.magiran.com/p1015997> (in persian).

Antonovsky, A. (2002). *Unraveling the mystery of health: How people manage stress and stay well*. In *The health psychology reader* (pp. 127-139). SAGE Publications Ltd.

<https://awspntest.apa.org/record/1987-97506-000>

Bian, C., Zhao, W. W., Yan, S. R., Chen, S. Y., Cheng, Y., & Zhang, Y. H. (2023). Effect of interpersonal psychotherapy on social functioning, overall functioning and negative emotions for depression: A meta-analysis. *Journal of affective disorders*, 320, 230-240.

<https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.09.119>

Boelen, P. A., & O'Connor, M. (2022). Is a sense of coherence associated with prolonged grief, depression, and satisfaction with life after bereavement? A longitudinal study. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 29(5), 1599-1610. doi: 10.1002/cpp.2774.

Costa, I. F. D., Tomaz, M. P., Pessoa, G. D. N., Miranda, H. D. S., & Galdino, M. K. (2020). Early maladaptive schemas and harm avoidance as mediating factors between early life stress and psychiatric symptoms in adults. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 42(5), 489-495. doi: 10.1590/1516-4446-2019-0593.

Ghasabian, H. (2021). *Standardization and psychometric properties of the Social Functioning Questionnaire* (Master's thesis). Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (in persian).

Ghosh, D., & Halder, S. (2025). The Role of Social Cognition in Depression and Its Relationship to Early Maladaptive Schemas. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 47(2), 127-132.

<https://doi.org/10.1177/02537176241233632>

Hjelseng, I. V., Vaskinn, A., Ueland, T., Lunding, S. H., Reponen, E. J., Steen, N. E., ... & Aas, M. (2022). Childhood trauma is associated with poorer social functioning in severe mental disorders both during an active illness phase and in remission. *Schizophrenia Research*, 243, 241-246.

<https://doi.org/10.1016/j.schres.2020.03.015>

Hülür, G., Elayoubi, J., Nelson, M. E., & Haley, W. E. (2022). Change in episodic memory with spousal loss: the role of social relationships. *The Journals of Gerontology: Series B*, 77(4), 683-694. doi: 10.1093/geronb/gbab231

Kaya-Demir, D., & Çırakoğlu, O. C. (2022). The role of sense of coherence and emotion regulation difficulties in the relationship between early maladaptive schemas and grief. *Death studies*, 46(6), 1372-1380.

<https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1936295>

Kiaos, T. (2024). Share his troubles: perceptions of men living with grief. *Journal of Men's Health*, 20(8), 97-108.

<https://doi.org/10.22514/jomh.2024.135>

Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.

<https://www.guilford.com/books/Principles-andPractice-of-Structural-Equation-Modeling/RexKline/9781462551910>

Länsimies, H., Pietilä, A. M., Hietasola Husu, S., & Kangasniemi, M. (2017). A systematic review of adolescents' sense of coherence and health. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 31(4), 651-661.

<https://doi.org/10.1111/scs.12402>

Lecomte, T., Corbière, M., Ehmann, T., Addington, J., Abdel-Baki, A., & MacEwan, B. (2014). Development and preliminary validation of the First Episode Social Functioning Scale for early psychosis. *Psychiatry research*, 216(3), 412-417.

<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2014.01.044>

Lee, C. N., Huang, Y. L., Chang, H. H., Kuo, C. Y., Lu, T. H., Hsieh, Y. T., ... & Tseng, H. H. (2022). Associations of emotion recognition, loneliness, and social functioning in euthymic patients with bipolar disorder. *The Kaohsiung Journal of Medical Science*

[https://doi.org/10.1002/kjm2.12539s_38\(7\)_703-711](https://doi.org/10.1002/kjm2.12539s_38(7)_703-711)

- Lenzo, V., & Quattropiani, M. C. (2023). Psychological factors and prosociality as determinants in grief reactions: Proposals for an integrative perspective in palliative care. *Frontiers in Psychology, 14*, 1136301. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1136301>
- Leonardi, M., Fheodoroff, K. (2021). Goal Setting with ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) and Multidisciplinary Team Approach in Stroke Rehabilitation. In: Platz, T. (eds) *Clinical Pathways in Stroke Rehabilitation*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-58505-1_3
- Lindahl, M., Juneja, H., Teljigovic, S., Rafn, J., & Nielsen, N. O. (2021). Change in sense of coherence and health-related quality of life after injury—a prospective cohort study. *Disability and rehabilitation, 43*(11), 1532-1541. <https://doi.org/10.1080/09638288.2019.1669224>
- Liu, C., Wang, Y., Li, J., Xing, X., Chen, X., Liu, J., & Wu, X. (2022). The development of social function questionnaire for Chinese older adults. *Frontiers in Psychology, 13*, 794990. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.794990>
- Mahdavi, S., & Azadi, M. (2021). Standardization of the Young Early Maladaptive Schema Questionnaire among university students. *Journal of Educational Measurement, 12*(45), 137–166. https://doi.org/10.22054/jem.2022.58601.214_2 (in persian).
- Moss, N. E., & Moss-Racusin, L. (2021). Social-Emotional Functioning. In *Practical Guide to Child and Adolescent Psychological Testing* (pp. 109-121). Cham: Springer International Publishing. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-030-73515-9>
- Nikbakht, M., Serjouie, F., Kianimoghadam, A. S., & Farjampanah, Z. (2025). The Impact of Social-Related Factors on the Severity of Prolonged Grief Symptoms: A Machine Learning Approach. *Applied Psychology for Health Promotion, 2*(2). <https://doi.org/10.5812/aphp-163387>
- Sağlam, T. (2025). Early maladaptive schemas, coping strategies, and functional impairments in individuals with adjustment disorder during compulsory military service: a comparison with healthy controls. *Frontiers in Psychiatry, 16*, 1619638. [doi: 10.3389/fpsyg.2025.1619638](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1619638)
- Sawma, T., & Sanjab, Y. (2022). The association between sense of coherence and quality of life: a cross-sectional study in a sample of patients on hemodialysis. *BMC psychology, 10*(1), 100. <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00805-9>
- Stein, J., Löbner, M., Pabst, A., König, H. H., & Riedel-Heller, S. G. (2020). Unmet care needs in the oldest old with social loss experiences: results of a representative survey. *BMC geriatrics, 20*, 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12877-020-01822-2>
- Thimm, J. C., & Chang, M. (2022). Early maladaptive schemas and mental disorders in adulthood: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Cognitive Therapy, 15*(4), 371-413. <https://doi.org/10.1007/s41811-022-00149-7>
- Thimm, J. C., & Holland, J. M. (2017). Early maladaptive schemas, meaning making, and complicated grief symptoms after bereavement. *International Journal of Stress Management, 24*(4), 347. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/str0000042>
- Uvelli, A., Floridi, M., Agrusti, G., Franquillo, A. C., Fiumalbi, L., Micheloni, T., ... & Gragnani, A. (2025). When Adverse Experiences Influence the Interpretation of Ourselves, Others and the World: A Systematic Review and Meta-Analysis of Maladaptive Schemas in Victims of Violence. *Clinical Psychology & Psychotherapy, 32*(4), e70114. [doi: 10.1002/cpp.70114](https://doi.org/10.1002/cpp.70114)
- Vedder, A., Stroebe, M. S., Stokes, J. E., Schut, H. A. W., Schut, B., Boerner, K., & Boelen, P. A. (2024). Exploring loneliness across widowhood and other marital statuses: A systematic review integrating insights from grief research. *Journal of Social and Personal Relationships, 41*(12), 3741-3769. <https://doi.org/10.1177/02654075241277229>
- Young, J. E. (1999). Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach. *Professional Resource Press/Professional Resource Exchange*. <https://psycnet.apa.org/record/1999-02395-000>
- n Psychological Pathology, Ardabil. (In persian). <https://civilica.com/doc/2236509>
- Neff, K. D. (2008). Self-compassion: Moving beyond the pitfalls of a separate self-concept. In H. A. Wayment & J. J. Bauer (Eds.), *Transcending self-interest: Psychological explorations of the quiet ego* (pp. 95–105). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11771-009>

- Niemiec, C. P., Ryan, R. M., & Brown, K. W. (2008). The role of awareness and autonomy in quieting the ego: A self-determination theory perspective. <https://doi.org/10.1037/11771-010>
- Ogrodniczuk, J. S., Piper, W. E., Joyce, A. S., Steinberg, P. I., & Duggal, S. (2009). Interpersonal problems associated with narcissism among psychiatric outpatients. *Journal of Psychiatric Research*, 43(9), 837-842. DOI: 10.1016/j.jpsychires.2008.12.005
- Oz-Soysal, F. S., Bakalm, O., Tasdelen-Karckay, A., & Ogan, S. (2024). The association between autonomy need satisfaction and perceived romantic relationship quality: The mediating role of openness. *Emerging Adulthood*, 12(2), 187-200. <https://doi.org/10.1177/21676968231220074>
- Park, C., & Harris, V. W. (2025). Associations Between Mindfulness and Conflict Resolution in Couple Relationships: Dyadic Data Analysis. *The American Journal of Family Therapy*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/01926187.2025.2469171>
- Peng, L., Chen, H., Liang, W., Shi, Z., & Li, Q. (2025). The impact of growth mindset on subjective well-being in elementary school students: A moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 16, 1595422. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1595422>
- Rozyan, A., Namdarpour, F., & Javadzadeh Shahshahani, F. (2023). Examination of the causes of marital incompatibility in couple interactions: A qualitative study. *Applied Family Therapy*, 15(4), 1-18. <https://civilica.com/doc/1645254>
- Rogawski, M., Simonsmeier, B. A., & Buecker, S. (2025). The Quiet Ego: A Meta-Analytical Review. *Journal of Happiness Studies*, 26(7), 112. <https://doi.org/10.1007/s10902-025-00923-2>
- Rogawski, M., Simonsmeier, B. A., & Buecker, S. (2025). The Quiet Ego: A Meta-Analytical Review. *Journal of Happiness Studies*, 26(7), 112. DOI: [10.31219/osf.io/fuhz9](https://doi.org/10.31219/osf.io/fuhz9)
- Rusbult, C. E., & Van Lange, P. A. (2003). Interdependence, interaction, and relationships. *Annual review of psychology*, 54(1), 351-375. DOI: [10.1146/annurev.psych.54.101601.145059](https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145059)
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1). DOI: [10.1037//0003-066x.55.1.68](https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.68)
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2008). Self-determination theory and the role of basic psychological needs in personality and the organization of behavior. *Handbook of personality: Theory and research*, 3, 654-678.
- Rezaie, S., & Kakabaraee, K. (2022). Compilation of Spiritual Mindfulness Educational Package Based on Quranic Verses and Its Effectiveness on Regulation of Excitement and Tolerance of Disturbance of Women Suffering From Anxiety Attacks with Experience of Spontaneous Abortion. *The Women and Families Cultural-Educational*, 17(61), 123-154. (In persian). <https://civilica.com/doc/1574227>
- Razi, H., Shariati, F., mashaee, N., & Aghamohammadian, H. (2022). Quranic Cognitive Training Strategies to Promote "Self-Compassion". *Educational Doctrines in Quran and Hadith*, 7(2), 41-59. (In persian). <https://civilica.com/doc/1584229>
- Sadeghi, A., Goudarzi, M., & Karimisani, P. (2025). Design and validation of an online interventions protocol for post-divorce adjustment. *Journal of Psychological Science*. 23(143), 155-176. (In persian). doi: [10.52547/JPS.23.142.2571](https://doi.org/10.52547/JPS.23.142.2571)
- Salari Far, M. R., Yonesi, S. J., Sharifinia, M. H., & qarviRad, S. M. (2013). Principles and structure of "Islamic couple therapy". *Studies in Islam and Psychology*, 7(12), 37-68. (In persian). <https://sid.ir/paper/217632/fa>
- Sarmadi, Y., & Khodabakhshi-Koolae, A. (2023). Psychological and Social Consequences of Divorce Emphasis on Children Well-Being: A Systematic Review. *Preventive Counseling*, 4(2), 1-34. (In persian). [10.22098/jpc.2023.12578.1162](https://doi.org/10.22098/jpc.2023.12578.1162)
- Savabi, M., Safarian Tosi, M., & Khoei Nejad, G. (2020). The effectiveness of spiritual therapy based on forgiveness and hope for increasing marital satisfaction and reducing couples' conflicts of couples on the verge of divorce. *Journal of polician and social studies of women and family*, 8(1 (14)), 5-23. (In persian). <https://sid.ir/paper/363311/en>
- Shariyati, S., & Karimi, B., (2020). The Effect of Teaching Mindfulness Techniques on Happiness, Mental Well-being and Rumination of Single Girls. *Applied family therapy*, 1(1), 125-147. (In persian). <https://sid.ir/paper/394540/en>

- Shafiei, Z., & Jazayeri, R. A. S. (2017). The effectiveness of spirituality training based on Islamic teachings on the flourishing of married women. *The Women and Family Cultural Education*, 11(37), 77–92. (In persian). <https://sid.ir/paper/262290/en>
- Shahbazi, M., Koraei, A., & Kianijam, N. (2018). Marital standards and relationship attributions as predictors of women's marital adjustment and non-adjustment. *Family Psychology*, 4(2), 29–42. (In persian). <https://sid.ir/paper/250022/en>
- Shoghi, B., Robotmili, S., & Nasrollahi, B. (2022). Effectiveness of wisdom training on psychological capital and spiritual health in second period high school students in Tehran city. *Quarterly Educational Psychology*, 18(64), 199–221. (In persian). <https://sid.ir/paper/1139187/en>
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 15, 15–28. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.298>
- ValiPour Shikhi, Z., & Mirdrikvand, F. (2019). Examination of the effectiveness of emotion regulation training on increasing marital adjustment in couples experiencing marital conflict. *Psychoneuro Nursing Journal*, 7(1), 75–81. (In persian). <https://sid.ir/paper/366800/fa>
- Wayment, H. A., Bauer, J. J., & Sylaska, K. (2015). The quiet ego scale: Measuring the compassionate self-identity. *Journal of Happiness Studies*, 16, 999–1033. <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9546-z>
- Wayment, H. A., & Bauer, J. J. (2017). The quiet ego: Concept, measurement, and well-being. *The happy mind: Cognitive contributions to well-being*, 77–94. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58763-9_5
- Wayment, H. A., & Bauer, J. J. (2018). The quiet ego: Motives for self-other balance and growth in relation to well-being. *Journal of Happiness Studies*, 19, 881–896. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9848-z>
- Yousefi, N. (2021). The effectiveness of life skills training on marital satisfaction and optimism in couples. *Family Psychology*, 3(1), 59–70. (In persian). <https://sid.ir/paper/250032/fa>